

c r i s t i a n b u l a i

**dinamismul
purificării**

tratat academic

CRISTIAN BULAI

DINAMISMUL PURIFICĂRII

Aspecte metafizice și antropologice ale

Unității și Unicității pluralismului religios

Editura Virtual

2011

ISBN (e): 978-606-599-881-0

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

I. Dimensiunea împlinirii umane între microcosmos și macrocosmos.....	2
I.1. Note despre dinamismul universal.....	2
I.2. Intensitatea purificării prin suferința istorică.....	8
II. Vălul Monoteismului în unitatea și unicitatea pluralismului religios.....	15
II.1. Încercarea MonoTreimii prin dialogul interreligios.....	20
III. Elemente constitutive ale Monotreimii în Hinduism.....	26
III.1.1. De la kenoteismul divizat la monoteismul Întrupat.....	26
III.1.2. Aspecte ale lui Brahman și posibilitatea înțelegerii Lui.....	32
III.1.3. Perspectiva manifestării divine dincolo de Īśvara - Puruṣa - Krṣṇa către Christos.....	37
III.1.4. Ātman ca modalitate intrinsecă a lui Brahman și element constitativ al monotreimii.....	42
III.1.5. Concluzie.....	46
IV. Elementele constitutive ale monotreimii în Islam.....	49
IV.1.1. Monoteismul intransigent în relația dintre relativ și absolut.....	49
IV.1.2. Allāh în sine ca Dumnezeu manifestat prin Revelație și predicat de Mahomed.....	52
IV.1.3. Intensitatea manifestării Divine prin Mahomed pentru înțelegerea lui Isus Christos.....	55
IV. 1.4 Spiritul Sfânt ca modalitate intrinsecă a Dumnezeului absolut.....	63
IV.1.5. Concluzie.....	66
V. Fenomenul trecerii omului de la eternitate la istorie.....	68
V.1.1. Omul înaintea istoriei sau înainte de cădere.....	69
V.1.2. Ruptura Omului de Divinitate și consecințele istorice.....	75
V.1.2.1. Omul între libertinajul libertății și libertatea libertinajului.....	75
V. 1.3. Statutul omului după ruperea de Divin și Intrarea în Istorie.....	82
VI. Statutul omului istoric după venirea lui Isus Christos.....	88
VI.1. Sensul uman al suferinței istorice în dinamica purificării universale.....	88
VII. Purificarea săvârșită, prin gestul suferinței istorice a lui Isus Christos.....	96
VIII. Concluzie.....	109
BIBLIOGRAFIE.....	112

*Ce mai merită să iubești azi?
În ce merită să mai crezi azi?
De ce merită să mai sperî?
Unde este Sacrul când nimic nu mai e Sacru?
Exită dovezi ale vieții tale fericite în suferința ta?
Cărarea e îngustă, tu poți găsi sensul!
Destinul se năruie când devine sens,
soarta putrezește când e brăzdată de speranță!*

*Viața nu mai are destin dacă viața devine sens!
Ființa ta e într-un continuu dinamism spre purificare!
Cineva a oferit exemplul cel mai puternic!
Încearcă!
Împlinește-te, Purificând prin Abandonare !*

*Ce rămâne Sacru într-o lume în care nimic nu mai e
sacru?*

*Cred într-UNUL Dumnezeu
mă închin Treimii-Unice-Totale
mă întâlnesc cu Christos
în fiecare privire umană
Învățând de la El, Purificarea.*

I.DIMENSIUNEA ÎMPLINIRII UMANE ÎNTRE MICROCOSMOS ȘI MACROCOSMOS

I.1. NOTE DESPRE DINAMISMUL UNIVERSAL

Omul are un drum pe acest pământ, ce se conturează de la senzație până la cele mai profunde forme de gândire și trăire interioară, trăirea mistică. De fapt este toată această *rotație* a omului în Univers și a Universului în el însuși; este rotația ce își revendică pe drept starea inițială. Omul este dinamic în existența sa de la naștere până la moarte. Mișcarea astrelor, a stelelor, a cometelor, apariția și creșterea ființei umane, mișcările ei lăuntrice, toate acestea își au ca suport dinamismul. Logica acestui dinamism este intrinsec Universului și este *fructificator de potențe*. Mișcarea în acest sens nu e opoziția a ceea ce pare static, nemișcat, căci ceea ce este numit în mod obișnuit static este de fapt o mișcare statică, o modalitate de a fi a mișcării ce fundamentează dinamismul. Ceea ce a fost intuit ca fiind static este dăinuitor, și este nu doar o intuiție a unei stări primordiale ce nu avea dinamism, ci o stare de altă natură, o stare de intimitate cu Dumnezeu. Omul nu este creator, nici imitator, ci *descoperitor de potențe* și exemplele le avem în toate domeniile: artă, știință și mai ales religie¹. Omul, perfect ca antropos teleios, reflectă ca într-o oglindă nu doar potențele naturii, dar și potențele divine², căci datorită acestor potențe omul poate privi viața intimă a Divinului.

Credința este certitudinea Faptului Mântuitor ce traversează istoric existența individuală, ea speculează dimensiunea dinamică, potențială și se exprimă prin ființă numai în măsura în care ființa privește infinitul și absurdul, privește către un Unde și Încotro. Credința nu vine în contrast cu întrebarea, cu infinitul, cu gândirea nici chiar cea numită absurdă sau absolută, căci în această credință subzistă o potență; astfel credința devine act mereu descoperitor ce presupune mereu un drum către profunzimile ființei și întrebările ei care îmbracă forme ale răspunsului prin prisma certitudinii. Nihilismul, dacă e sincer este un drum cu Certitudinea la braț.

Coincidentia oppositorum este motorul acestui dinamism, iar acest paradox surprinde înclinațiile universului în a se îndrepta cu sens spre purificare. Această desfășurare, aparent opusă, împlinește în istorie gesturile ființei umane și gesturile elementelor naturii, și anume gestul de a se îndrepta cu sens în această aparentă opoziție și a ajunge la coincidență și unitate în Ființa Supremă atingând perfecțiunea, adică a ajunge în starea de cu totul altă natură, stare unde „contradicția este

¹ În religie descoperim dogma, dar nu în sens de adevăr impus, ci dogma ca un viaduct confirmat în regăsirea divinului și trăirea întru El. A fi descoperitor de potențe este în ultimă analiză puterea omului de a se raporta la Sacru dincolo de posibilitatea limitată de a percepe Sacrul ca Realitate Ultimă.

² Henry Corbin, *Istoria filosofiei islamice*, trad. din fr. de Marius I. Lazăr, Editura Herald, București, 2008, pp 314;

înlăturată³, subită și purificată.

În acest Univers infinit, care poate fi numit *Receptacul* al lui Dumnezeu, se petrece ceva: *apariția omului*. Oricare ar fi viziunea ce îi poveștește venirea, este evident că avem de a face cu apariția vieții umane în istorie, ca o rupere de o stare în care omul nu cunoștea devenirea, nu cunoștea dinamismul și era în deplină intimitate cu divinul. Trecerea de la intimitatea cu Dumnezeu la dinamism prin drumul istoric al omului confirmă evidența *dinamismului posesiv*, dinamism înțeles în sensul însoțirii drumului istoric al universului și al omului.

Dinamismul implică ideea de continuum atât în lumea fizică, ce este o înlănțuire grație unei forțe lăuntrice unificatoare, cât și în lumea spirituală. Acest continuum este neîntrerupt și „difuzat în mod congruent în raport cu lumea fizică⁴. Philon descoperă o „dynamis universală cu capacitate neîngrădită⁵, dar „controlată de Dumnezeu transcendent⁶. Aristotel recurge la un principiu pentru a exprima dinamismul ca dorință, Binele. Percepția binelui dă naștere năzuinței, căci „spre Bine se îndreaptă ființele raționale, iar obiectele iraționale trec unele în altele⁷; *Proton Kinoun* este Binele întregului Univers „ca obiect iubit”, iar în cazul omului, pasul spre Bine, spre cel care îl iubește este „mai direct și nu implică la fel de multe trepte precum în cazul obiectelor iraționale⁸. În această optică, Cicero consideră că pământul e susținut de o forță vitală, „zotike dynamis⁹. Finalitatea acestui dinamism la nivel uman, este trecerea prin moarte, o moarte ce eliberează și oferă libertate, la o libertate întru moarte (*freiheit zum Tode*). Prin coexistența paradoxală a ființei și neființei, este hrănit dinamismul, iar această fugă întru moarte este o moarte pentru și întru Înviere. Dinamismul guvernează acest „camuflaj al ființei în neființă și al vieții în moarte¹⁰.

Omul începe să fie frumos când recunoaște și săvârșește purificarea. Aparenta polaritate naștere-moarte este stadiul intermediar prin care se săvârșește purificarea. Pământul suferă, cosmosul suferă, omul suferă și suferința e mereu o stare de fapt generată de ruperea de divin ce fundamentează dinamismul. La nivel uman, starea de fapt este măsurată de libertatea umană căci totul se petrece între libertinajul libertății și libertatea libertinajului. Libertinajul libertății este starea și elanul ființei așa cum a fost ea în momentul însuflețirii. Acțiunile trupului exprimă autentică alegere în concordanță

³ Mircea Eliade, *Ocultism, Vrăjitorie și modele culturale*, Humanitas, București, 2006, pp 62;

⁴ Cf. Aristotel, *Historia animae*, 588-589a în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

⁵ Cf. Enneadele V, 8, 9 în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

⁶ Cf. Philon, De fuga, 101, în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

⁷ Cf. Aristotel, De anima, III, 433 în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

⁸ Aristotel, *Metafizica*, 1050b; 1072b, Trad. Andrei Cornea, editura Humanitas, București, 2001;

⁹ Cf. Cicero, De natura deorum II, 33, 83 în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

¹⁰ Mircea Eliade, *Ocultism Vrăjitorie și modele culturale*, Humanitas, București, 2004, pp 64;

cu aspirația autentică a sufletului sau în disonanță cu această aspirație, căci prin aspirație se petrece ruperea de intimitatea cu divinul. Omul simte libertatea ca o necesitate, și această necesitate este garantată de tot ceea ce la început a fost o stare extraordinară, o stare de intimitate cu divinul. Acum omul, datorită ruperii, observă această stare de fapt modificată prin dorințele ce se nasc, dorințe ce au la bază intensitatea recăpătării vieții fără suferință, a stării de intimitate cu divinul. Karl Rahner vizează răul ca provenind din situații defavorabile care rămân în lume după ruperea de divin:

Am putea considera că situațiile defavorabile libertății, care creează dificultăți și care sunt încontinuu elaborate în dezvoltarea umanității nu provin niciodată dintr-o decizie rea efectiv subiectivă¹¹.

Sursa acestei imposibilități a libertății umane este subliniată de Karl Rahner în:

„situații provizorii ale unei evoluții cu rădăcini foarte adânci și care tind spre înalt, o evoluție care încă nu a încetat”¹².

Această evoluție se observă în dinamica purificării, dinamică ce nu încetează decât în momentul în care libertățile „vor fi ameliorate și transformate printr-o schimbare succesivă a aceleiași libertăți subiective, așa încât ele să nu mai posede pentru ceilalți o semnificație ostilă și contrară naturii unei decizii a libertății lor”¹³.

A te identifica¹⁴ parte din acest dinamism înseamnă a păși cu sens, a accepta condiția umană, a îmbrățișa limitarea pentru a fi cuprins de purificare și a trăi întru Înviere. A nu dori să accepți purificarea, ca mod al existenței tale, înseamnă a dori prea devreme să devii ilimitat și ești *posedat* de dorința de a distruge. Iar această ultimă atitudine aduce omul în recunoașterea libertății. Este o altă cărare această cale, unde, la un moment dat, omul este nevoit să recunoască dinamismul purificării și atunci nu i se va împotrivi, pentru că va simți durerea neacceptării în viața proprie.

Receptaculul lui Dumnezeu este expresia *duratei sacre* a pământului și a Universului, a întregii creații. Este de altfel expresia umană ce surprinde Sfințenia infinitului. Dumnezeu este tot ceea ce s-a zis despre el și tot ceea ce încă nu s-a zis, ba mai mult și tot ceea ce ființa umană nu poate nici măcar să încuvânteze pentru a încerca să definească. Durata nu este sacră, ci profană, dar sub acest aspect, durata sacră este aspectul Receptaculului lui Dumnezeu, unde eternitatea își dezvrăjește misterul în timp.

Cu cât descoperirile devin mai profunde și adâncesc misterul creației, ele devin aparent chinuitoare iar uneori tind spre sufocare, iar sufocarea este imposibilitatea de a înțelege infinitul, misterul și Totalitatea. Dumnezeu este învăluit de om prin idee, care încearcă să-l surprindă și nu reușește niciodată să-l cuprindă. Christos descoperă omului un limbaj inedit în a-l înțelege și explica

¹¹ Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 134;

¹² Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 218;

¹³ Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 132;

¹⁴ Identificarea, ca regăsire a conștiinței și a dimensiunii limitate ce se îndreaptă spre armonie.

pe Dumnezeu: Tatăl nostru¹⁵. Ce revoluție! O trecere de la Intangibil la Tată. Prin acest limbaj omul are acces la o dimensiune ce este rezultat al căderii și prin el se conturează o posibilă reîntoarcere la acest Tată, reîntoarcere ce presupune dinamismul purificării. Dumnezeu este dorință și astfel descoperim un fapt de a fi, adică: „plin de har și de adevăr”¹⁶. Dinamismul are granițe istorice căci limita lui e purificarea, este săvârșirea întimității cu divinul.

Omul înaintează în cunoașterea Universului și deși demersurile lui par enorme, el face doar pași mărunți în cunoaștere prin aceste descoperiri. Cu cât înaintează în descoperirea planetelor și a zonelor așa-numite limite ale Universului, constată o enormă și fascinantă panoramă a ceea ce numim Univers infinit. Toată mișcarea din Univers are legătură strânsă cu fiecare particulă, cu fiecare firicel de iarbă, căci această lege a armoniei a fost lăsată de Divinitate de la început. Explorarea spațiului, noile teorii despre viața de dincolo de Terra sau în vecinătatea Terrei este o fascinantă și inepuizabilă sursă a mirării, a uimirii. Așa cum filozofii constatau uimirea, mirarea ca punct de plecare în cunoaștere, acum omul de știință este nevoit să facă apel la fenomenul mirării și uimirii în cercetarea Universului.

Dinamismul tinde între un *proton* și *escaton*, astfel realizându-se unicul proces care tinde la o împlinire totală, care în unitatea sa escatologică înglobează toate istoriile individuale și toată istoria umanității în procesul său intim și unitar, iar „solidaritatea se constată în toate relațiile umane, fiind semnate de bine și de rău”¹⁷. Oricare ar fi calea dinamismului purificării, în niciun caz acest dinamism nu urmează logica lui Sisif.

Receptaculul cuprinde Universul, care e mereu același; este întindere, chora¹⁸ și beneficiază de cvasiexistență. Momentele istorice au pus omul într-o dilemă care cu certitudine va rămâne dilemă: unde se termină Universul? Infinitatea Universului este certitudinea că omul este ilimitat, deși, prin știință, el descoperă limitarea. Dacă aruncăm o privire în urmă cu mii de ani, când oamenii nu cunoșteau navele spațiale și se închinau la lună, acum observăm cum omul simte că această lună își lasă exploatată prezența, dar tot ea face trimitere la ceva ce i-a determinat existența. Cine este acest Cineva? De fapt aceste descoperiri din infinitul cosmos nu fac altceva decât să confirme mica puțință a omului de a descoperi pe cale științifică ceea ce stă la baza a tot ce cunoaște și va cunoaște prin toate mijloacele sale. Știința este un dar minunat în primul rând pentru capacitatea de a se anula, de a se contrazice sau a merge înainte cu întrebările călcând în picioare multele premise științifice ce se doreau a avea valoare de adevăr absolut. Dacă teoria Big Bang-ului a fost multă vreme un deliciu pentru ateștii de prost gust, azi vedem cum știința, ajunsă la marginea sistemului solar și constatând universurile paralele, pune la îndoială acest Big Bang, chiar mai mult, simte că informația conform

¹⁵ Biblia, Mt 6,9;

¹⁶ Biblia, In 1,14;

¹⁷ Piero Coda - Mariano Crociata, *Il Crocifisso e religioni*, Città Nuova, Roma, 2002, contributi di Giuseppe Trapati, pp 264.

¹⁸ Platon, Timaios, în Opere VII, Editura Științifică, București, 1993, Timaios 50b-51b;

căreia totul a fost creat din nimic e mai veridică decât teoria Big Bang-ului și alte teorii. De fapt cine poate explica spațiul infinit și tot ceea ce există dincolo de sistemul nostru solar?

Pentru John Sulston¹⁹, coordonatorul studiului Societății Regale, spațiul infinit e o constatare imposibilă din punct de vedere logic, iar el constată că universul este în expansiune. Dar spre ce? Încotro această expansiune? Deși este mereu o mișcare și o schimbare între strângere și expansiune, rămâne întrebarea puternică: încotro această mișcare? Dacă acceptăm că evoluția e spre infinit, e just să ne întrebăm până unde acest infinit? Constatând restrângerea și expansiunea Universului, ne putem întreba foarte simplu: ce rămâne în locul restrângerii și ce acoperă expansiunea? Ambele variante pot fi formulate în alte limbaje și toate acestea ne poartă la veșnica întrebare: de unde și până unde tot ce există? De unde și până unde eu și aici?

Limitarea gândirii a început în istorie, odată cu **trezirea**²⁰, acest fapt este cert. Cu fiecare răspuns din cadrul științei apar întrebări și mai complicate și devine din ce în ce mai greu de a oferi un răspuns. Începe știința să fie filozofie? Președintele Societății Regale Britanice, astronomul Martin Rees, se întreabă: Ce este conștiința? Deși știința a încercat diferite răspunsuri chiar cu ajutorul mecanicii cuantice, ea nu a reușit decât să înțeleagă foarte palid cum funcționează creierul uman. Astronomul speră ca oamenii să se apropie din punct de vedere științific de un posibil răspuns²¹. Toate descoperirile științifice, toate demersurile intuitive ale filozofiei remarcă o mișcare continuă, un mers înainte în cunoaștere, o apropiere și în același timp o depărtare de Adevărul Întreg. Omul este incapabil și aș putea spune chiar prostuț dacă crede că va găsi răspunsul în știință. Demersul științei scoate în evidență totuși pașii importanți făcuți de om în cunoașterea și descoperirea Universului, dar oare acești pași limitați l-au educat pe om să privească atent spre transcendent și inefabil? În cunoaștere e mereu o trecere de la o informație bună la una și mai bună. Acest sens **povestește** evidența unui drum ce trebuie parcurs de om pentru a se convinge de divin. Însuși Dumnezeu permite și încurajează această explorare și observare a Universului. Întregul Univers este o simfonie cântată în prezența lui Dumnezeu și pentru Dumnezeu „Cerurile vorbesc despre Slava lui Dumnezeu iar firmamentul vestește lucrările mâinor sale”²². Prin descoperirea continuă, omul laudă măreția creației și aduce slavă lui Dumnezeu. Cel care încearcă să sugrume adevărul despre Creator e prea naiv pentru secolul XXI, iar această încăpăținare nu afectează cu nimic existența divină. E doar un gest de

¹⁹ The Guardian, Tuesday 30 November 2010, Ediția online.

²⁰ Trezirea în istorie ca necesitate de a căuta dar și ca o garanție a Găsirii, certificată de Divinul Întrupat.

²¹ The Guardian, Tuesday 30 November 2010, Ediția online, Întrebările oamenilor de știință la care omenirea va trebui să răspundă sunt multe. La această întâlnire au fost formulate doar câteva. Amintesc unele apărute în ediția online The Guardian: Ne va da știința înapoi individualitatea? Cum vom face față la populația crescând burgheză a planetei? Au numerele prime un tipar? Putem elabora un mod de gândire științific atotcuprinzător? Cum ne asigurăm că umanitatea va supraviețui și va prospera? O să pot să-mi înregistrez creierul ca pe un program de televiziune? Întrebările nu se opresc aici, căci odată cu găsirea răspunsurilor la aceste întrebări cu siguranță vor apărea altele.

²² *Biblia, Ps, 19,1;*

nesimțire față de om și sensul său. Ciclurile cosmice, atât cele evidențiate de știință cât și cele evocate de diferitele religii ne aduc în față realitatea mereu mișcătoare a Universului, o trecere de la o fază la alta, o dinamică ce este luminată și se luminează prin extraordinara capacitate a minții umane. Aceste observații ale trecerii intuite de om nu vorbesc niciodată de momentul sfârșitului²³, căci „despre ziua și ceasul acela nu știe nimeni, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci doar Tatăl”²⁴. Încercarea de a citi sfârșitul prin ciclurile cosmice s-a dovedit a fi o altă neputință și scotocire a omului făuritor de bani²⁵.

Evidența Universului cu toate minunățiile descoperite confirmă un dinamism extraordinar. Descrierea ciclurilor cosmice în religii revendică acest dinamism, iar de această mișcare omul începe să se convingă odată cu experimentarea spațiului și a timpului. Evidența descoperirilor demonstrează puterea omului, această capacitate lăsată de Creator de a putea merge și descoperi frânturi din Creația lui Dumnezeu. Dar, cu fiecare descoperire, omul devine din ce în ce mai conștient de incapacitatea de a explica Totalitatea, de a-l explica pe Dumnezeu în întregime. Pentru ca Dumnezeu să nu rămână doar un idol, omul trebuie să explice și să se exprime continuu și prin acest continuu, omul se golește de idolatrie și se apropie profund de adevăratul Dumnezeu.

Platon scrie despre Receptacul ca fiind „doică a Devenirii”²⁶. Există nous-ul ce pune ordine în ceea ce era precosmic în Receptacul²⁷. Genesis reclamă o *modificare*, o schimbare, dar nu o trecere, un proces în sensul recuperării a ceva. În acest Receptacul ce îi aparține lui Dumnezeu se petrece schimbarea. Geneza implică o existență precosmică și o situație existentă „înainte ca ouronos să fi luat ființă”²⁸. Substanța materială devine spiritualizată prin intuiția creată de suflet, suflet ce ne îndeamnă la găsirea stării de intimitate cu Dumnezeu, a stării de cu totul altă natură ce poate fi citită „în virtutea unui început inocent al umanității”²⁹. Plotin a vorbit despre Universul sensibil numindu-l „fiu a lui Dumnezeu”³⁰, și l-a perceput ca o imagine a sursei sale transcendente ultime³¹. Termenul kosmos, ca ordine, apare prima dată în gândirea lui Pitagora³². Universul este separat de sursa lui transcendentă și apare ordonat. Acest transcendent, în gândirea lui Aristotel apare ca fiind Primul

²³ Chestiunea „teroaarea sfârșitului” o amintim doar că este prezentă în istorie ca o simulare mentală a maselor disperate după salvare;

²⁴ *Biblia, Mt 24,36*;

²⁵ Iluzia horoscopului, care a devenit o incredibilă sursă de câștig pe spatele calculatoarelor care procesează o bază de date și la care foarte mulți privesc „ca la dumnezeu”;

²⁶ Platon, Timaios, în Opere VII, Editura Științifică, București, 1993, Timaios 49a;

²⁷ Platon, Timaios, în Opere VII, Editura Științifică, București, 1993, Timaios 53c;

²⁸ Platon, Timaios, în Opere VII, Editura Științifică, București, 1993, Timaios 52d;

²⁹ Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 128;

³⁰ Cf. Enneadele, V, 8, 12 în *Terminii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

³¹ Cf. Enneadele, II, 3,18 în *Terminii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

³² Cf. Diogene Laertius, VIII, 48, în *Terminii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

Mișcător ce este separat și dincolo de kosmos³³.

Ruah este prezent în acest dinamism ce caracterizează starea precosmică, starea dinainte de creație, iar această stare noi am definit-o ca fiind creație. Spiritul lui Dumnezeu „sufla peste apele întinse”³⁴. Acest Spirit însoțește formarea tuturor Scripturilor, pentru a se revela deplin în Christos. Înțelepciunea de milenii a popoarelor se poate explica prin darul oferit de Dumnezeu omului: cunoașterea, acea cunoaștere prin care omul e predispus la recunoaștere, dar nu în sensul platonice, ci în modalitatea în care el descoperă un sens al vieții, *un sens ce transcende* existența sa perenă și aparent multiformă și care îl motivează.

I.2. INTENSITATEA PURIFICĂRII PRIN SUFERINȚA ISTORICĂ

Importanța purificării în devenirea continuă este indicată prin istoria Divinului Întrupat, prin venirea lui Christos. Suferința Crucii este semnul cel mai elocvent al **gestului** lui Dumnezeu de a împăca lumea cu Sine prin Christos. Dumnezeu nu este numai cum l-am considerat noi oamenii – panteist, imanent, ființă-neființă, polaritate, simplitate...etc. căci acesta sunt cuvinte care surprind și vor să clarifice domeniul metafizic al sacrului, dar Realitatea Ultimă vine și ni se dezvăluie prin **prezență istorică**. Tradițiile orientale nu fac decât să descopere un limbaj, de fapt, limitat în ceea ce privește adevărata identitate a lui Dumnezeu.

Pământul deține un loc important în Univers. În acest Univers are loc *jocul* dintre om și divinitate. Aristotel susține că există un „mediu între obiectul perceput și organul de simț”³⁵, un mediu unde omul poate găsi vecinătatea lui Dumnezeu. Acest mediu îl percepem ca fiind starea de împărtășire cu divinul, naturalețe și exigență a Genezei. Dumnezeu este însoțitorul devenirii universale iar omul va căuta neîncetat această sursă a devenirii. Și cel care nu are cunoștință teoretică de această căutare, caută. Însăși viața este o căutare de a se regăsi în lume. În funcție de implicarea omului în căutare el poate descoperi misterul și poate trăi sub imperiul fascinației lui. În această atmosferă, transcendența lui Dumnezeu este păstrată deoarece „providența sa se poate exercita indirect, prin interrelația dintre lucruri”³⁶.

Ceea ce este foarte important de reținut este că trebuie să fim cu ochii deschiși la suferință în încercarea de a defini relația omului cu omul și relația om-divinitate, căci aceste relații cvasiacceptate confirmă dinamismul purificării și sensul umanității: Împlinirea istorică și trans-istorică. Dinamismul

³³ Cf. De Caelo, I, 279a-b în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

³⁴ *Biblia, Gen 1,2*;

³⁵ Cf. Aristotel, De animae, II, 419a, în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

³⁶ Cf. Enneadele, IV, 8, 2, în *Termenii filosofiei grecești*, Francisc E. Peters, traducere de Dragan Stoianovici, Humanitas, București 2007;

este proiectat în relație, relația cere armonia iar armonia cheamă purificarea.

Înainte de a fi săvârșită ruperea, înainte de intrarea omului în istorie, nu exista cunoaștere³⁷, ci o stare de cu totul altă natură, de intimitate cu Divinul. Există o predispunere la dinamism în starea inițială, prin evidența sufletului ilimitat raportat la Totalitate. Ceea ce se petrece prin ruperea intimității cu Dumnezeu devine salt prin cădere. Saltul constă în modificarea stării primordiale ce se realizează prin *aparenta posibilitate* de a accede la Totalitate. Această posibilitate nu este ispită și nici ispitoare, căci însăși posibilitatea subliniază apartenența la Totalitate, dar nu dominare a Totalității. Saltul ruperii nu are loc sub concursul voinței. Saltul instaurează *culpa obiectivă* ca fiind nu doar o culpă a umanității, ci o condiție în care se poate crea răul. Căderea, ruperea de starea de cu totul altă natură, este încălcarea exigenței stării de intimitate cu divinul și încercarea de a depăși ilimitarea sufletului. Căderea survine prin încercarea de dominare a Totalității iar această putere îi aparține exclusiv lui Dumnezeu. Ilimitarea sufletului este statut al relației dintre om și om și al relației dintre om și divin în starea de împărtășire sau starea paradisiacă. Premisa cvasiacceptată evidențiază o stare de intimitate cu divinul, o stare a sufletului ilimitat. Depășirea statutului de intimitate simulează izgonirea din vecinătatea lui Dumnezeu. Astfel se petrece căderea în istorie. Trecerea de la starea paradisiacă sau cea de cu totul altă natură, de la nivelul *intimității cu Dumnezeu* la starea istorică, la intrarea în lume este premisa fundamentală în demersul recunoașterii dinamismului purificării. Acest salt nu face parte din procesul purificării. Cum are loc acest salt, această trecere de la starea de împărtășire, paradisiacă la starea istorică? Vom vedea în detaliu acest aspect în capitolul Fenomenologia trecerii. Singura diferență dintre starea istorică și starea de cu totul altă natură este că „prima nu o va putea lua niciodată de la capăt”³⁸, dar continuitatea „trans-istorică este un drept al omului care îl deosebește de animal”³⁹. Starea de cu totul altă natură e starea paradisiacă, pe care o putem percepe ca o *exigență a ilimitării către* Totalitate. Procesul purificării este declanșat în momentul intrării în istorie; saltul care face diferența și trecerea între aceste două stări – de intimitate cu Dumnezeu și căderea în istorie – nu face parte din procesul purificării. Acest salt este doar o ilimitare ce îmbracă limitarea față de Totalitate, ce demonstrează părăsirea paradisiacului și actul primordial prin care omul tinde să-și depășească ilimitarea vecinătății față de Dumnezeu, forțând Totalitatea.

Odată cu intrarea în istorie, odată cu desprinderea de starea primordială, omul experimentează dinamismul purificării, experimentează drumul de întoarcere către starea de altă natură, către starea inițială, care va fi substanțial modificată, nu va mai fi Grădina Edenului ci Tărâmul Cerului: „Mă duc să vă pregătesc un loc”⁴⁰. Drumul ce conturează existența omului pe pământ este supus purificării.

³⁷ Chestiune subliniată de Mircea Eliade în Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, pp 174. Doar în contextul Genezei Biblice se poate vorbi despre: valoarea existențială a cunoașterii „în ziua în care vei mânca din el vei muri”;

³⁸ Ortega Y Gasset, *Revolta maselor*, Humanitas, București, 2007, pp 35;

³⁹ Cf. Dupont-White în Ortega Y Gasset, *Revolta maselor*, Humanitas, București, 2007, pp 37.

⁴⁰ *Biblia, In 14,4*

Acesta este darul lui Dumnezeu cel mai mare; este dovada că Dumnezeu nu l-a lăsat pe om pradă distrugerii și prin acest drum el poate recăpăta starea primordială, intimitatea cu Dumnezeu. Fenomenul purificării este definit de mai multe conjuncturi: suferința ca act de purificare prin apariția suspinului, suspinul revendicând starea primordială; suferința ce provine din săvârșirea răului, a culpei ce este atitudine aparent împotriva regăsirii stării primordiale, a unirii cu Divinul, iar aici este de reținut: încercarea de autodistrugere și lupta împotriva celuilalt sunt acte ce cheamă dinamismul purificării; și nu în final, însăși dimensiunea vieții, fără nici o articulare a ei (în măsura în care se poate gândi articularea ca diminuare a intensității trăirilor); toate acestea revendică un sens purificator. Toate aceste conjuncturi definesc în substrat o evidență a purificării, a curățării, o pregătire pentru regăsirea stării primordiale, a intimității cu Dumnezeu atât la nivel individual cât și colectiv. Purificarea este posibilă deoarece „omul este evenimentul unei autocomunicări absolute, libere, necondiționate și iertătoare, a lui Dumnezeu”⁴¹.

Evidența purificării nu este posibilă fără certitudinea unui drum ce a început în starea istorică, fără certitudinea că omul îmbracă temporar istoria cu existența sa. Această evidență a purificării nu este posibilă fără frânturile de bucurii și clipe de fericire pe care le simte omul, nu e posibilă fără această trecere de la suferință la extaz, de la suferința provocată de rău la extazul suferinței ce stă întru bucuria Învierii. Eliade constată că „victoria mesajului creștin a fost posibilă atât de repede prin libertatea spirituală a omului”⁴², prin această posibilitate de purificare și de integrare a spiritului prin îndemnul sufletului către Totalitate.

Dacă trecem pragul simbolic al Crucii, se deschide o lume ce există dincolo de suferința Crucii, e o suferință împlinită ce devine extaz pentru om. Avem atâtea dovezi în istorie, iar acest extaz prin moarte ia chip întru Înviere. Învierea are loc pe pământ pentru a ne consacra și uni definitiv cu Dumnezeu dincolo de transcendent. Învierea e sensul și finalitatea istorică a purificării. Dincolo de această purificare istorică sunt brațele lui Dumnezeu ce așteaptă omul. Purificarea e un proces, nu un sens în sine, căci ea revendică un sens evident, recuperarea intimității cu Dumnezeu. Exemplul elocvent al acestei dimensiuni și împlinitorul ei în mod total este viața, moartea și Învierea lui Isus Christos. Dacă separăm această existență de acest fapt, de această prezență, nu vom înțelege nimic din acest dinamism al purificării și vom rămâne simpli barbari. Christos a venit să ne învețe această purificare, „cel fără de păcat”⁴³ trimis de însuși Tatăl din Ceruri.

Universul, înainte de a fi cosmos, pe când era haos, pământul înainte de a fi pământ și pe când era nedespărțit de ape, întregul univers diferențiat sau nediferențiat de mintea umană este certitudinea că totul face parte din Patrimoniul lui Dumnezeu. Pământul în acest Univers joacă rolul cel mai

⁴¹ Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 158;

⁴² Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Humanitas, București, 2004, pp 108;

⁴³ *Biblia*, In 20,21;

important, pentru că el este creat și oferit în grija omului, iar în rotația lui traversează de la starea paradisiacă de *bun* la acea de condiție unde începe istoria. Pe acest pământ se definește istoria omului cu Dumnezeu. Aici a ales Dumnezeu să SE nască și nu pe Lună.

Universul primește în componența lui pe om, această prezență ce îl va degrada. Acest pământ își modifică starea de spațiu prin excelență, de spațiu al întâlnirii extraordinare dintre om și Dumnezeu, cu spațiul unde are loc purificarea. Există un dialog neîncetat între Stăpânul Universului și dinamismul purificator al pământului, căci pământul își va da roadele sale. Descoperirile zilelor noastre par să dea peste cap multe teorii despre Univers, dar această *călcare peste cap* a teoriilor, una veche peste una nouă, confirmă pe de-o parte teoria lui Karl Popper despre evoluția științei și pe de altă parte evidențiază dinamismul purificării, acest proces de recuperare a unei stări mereu de cu totul altă natură, o natură purificată a cunoașterii și a ființei. Apariția Universului este rezolvată prin fraza: *nu știm când și nu știm cum*, dar descoperirea lui progresivă dezvăluie mersul omului către ceva și este o încercare de a răspunde la întrebarea: *când se va sfârși acest proiect?* Efortul este evident și de apreciat. Așadar cunoașterea spre care se tinde în descoperirea universului, a pământului a ființei umane dezvoltă un proces eficace al purificării prin cunoaștere. Descoperirile de azi ne spun că există stele de trei ori mai multe decât s-a crezut și sunt descoperite noi planete.

Trecerea de la haos la cosmos confirmă o modificare, dar în această trecere încă nu începuse purificarea. Dumnezeu în pasajul Biblic este Stăpân și i se recunoaște prin presupunere existența, fără a sugera vreo îndoială. Universul este în mișcare, mereu în schimbare, pământul este peren asemenea omului care caută, care explorează misterul și trăiește o neliniște adâncă: regăsirea stării de beatitudine cu Dumnezeu. Efortul permanent al omului în căutare este de a „găsi nemurirea”⁴⁴. Călea este una singură pentru că există o singură inimă care simte. Chiar dacă în lume se perindă *glorioase mântuiri*, Divinul Întrupat a împlinit purificarea și ne oferă cel mai puternic exemplu: *sensul suferinței istorice*. Această inimă a fiecărui om simte universal și își cere dreptul la purificare pentru a împlini asemenea Divinului Întrupat intrarea în vecinătatea lui Dumnezeu dar o intrare cu o inimă purificată, unde suferința nu își va mai face simțită prezența.

Rolul Spiritului în acest proces de purificare este evident. Divinul-întrupat însoțește Spiritul în cenacol în limbi de foc⁴⁵. Spiritul lui Dumnezeu este prezența lui Dumnezeu ce mișună în lume și invită spiritul uman la colaborare pentru a ridica ființa omului prin suflet la starea de beatitudine, întru Dumnezeu. Urmând acest îndemn al Spiritului omul se poate ridica prin suflet la trăirea mistică și profundă cu Dumnezeu instaurând o lume ce dă mărturie despre Împărăția lui Dumnezeu ce ia chip aici pe pământ. Spiritul Divinului Întrupat devine astfel *foc* mistuitor, purificator. Acest foc este semnul autentic al invitației la purificare, la o participare continuă la planul Divin de a salva lumea.

⁴⁴ Mircea Eliade, *Alchimia asiatică*, Humanitas, București, 2003, pp 40;

⁴⁵ *Biblia, Fap 2,4;*

Deși Divinul-Întrupat prin sângele său vărsat împacă această lume cu Tatăl, lumea nu-și pierde starea istorică dar se deschide posibilitatea de a colabora la salvarea întregii omeniri de situația istorică. Acest foc al Spiritului tinde să devină adiere, precum la început, atunci când dinamismul preexista ca armonie iar purificarea nu se impunea. Pentru aceasta omul invocă această prezență a spiritului ce subzistă în Divin și se manifestă deplin în Divinul Întrupat, Spiritul Adevărului⁴⁶ ce nu este impus dar poate fi primit dacă este recunoscut.

Toate descoperirile omului atât la nivel de macrocosmos cât și microcosmos și multe alte evidențe creionează acest mers către ceva, către undeva și nicidecum spre nicăieri. Incapacitatea științei e gravă și constă în imposibilitatea de a răspunde în timp real interlocutorilor și întrebărilor lor ce sunt infinite. Acest drum de descoperire subliniază pe lângă incapacitatea omului limitată, o imposibilă întâlnire cu infinitul dar mai întâi de infinit are loc întâlnirea cu *limita Universului*. Această realitate ne descoperă măreția lui Dumnezeu și pe de altă parte punctează dorul omului după starea inițială, când nu exista curiozitate, când nu exista sacru și profan. Starea primordială nu remarcă deloc o curiozitate a omului în cunoașterea binelui și a răului, ci este o depășire a ilimitării în raport cu Totalitatea. Omul începe purificarea după intrarea în spațiu și timp, după intrarea în istorie.

O prealabilă existență a omului care nu era suferință ci era... spuneți-i cum doriți: fericire, extaz; și după denumirile acestea, unde puteți adăuga, fiți siguri de un singur lucru, că nu era suferință, ci era o existență de o cu totul altă natură, eu o numesc intimitatea cu Dumnezeu. Universul, prin dovada pământului, pune în act, printr-un joc impresionant al mișcării, purificarea. Vrând să regăsească vecinătatea lui Dumnezeu, omul caută neîncetat, într-un fel sau altul, această vecinătate. Primul pas pe care îl face omul în această dinamică este de a se regăsi mai întâi în lume și apoi el este obligat să vrea prin puterea sufletului tot ceea ce a pierdut. De aici reiese puterea omului de a explora misterul, de a se ruga, de a crea o formă ce-i inspiră starea de altă natură, acesta este motivul pentru care omul a apelat la ritual, chiar și cel mai insignifiant.

Ruptura de această existență de cu totul de altă natură cauzează suspinul omului, suspin după acea stare inițială, când omul era intim legat Divinului; acest suspin resuscitează căutarea, ce devine în viața concretă expresia autentică a purificării.

Divinitatea aude⁴⁷, încă de la începutul părăsirii de către om a stării de cu totul altă natură, suspinul profund al omului și Divinul se Întrupează, dând exemplu suprem de colaborare cu omul. Aceasta este în mod cert dorința lui Dumnezeu de a reîmplini omul în intimitatea sa, o intimitate purificată de ambivalența sufletului. După purificare, starea de cu totul altă natură va instala omul în imposibilitatea de a fi culpabil, în starea de perfecțiune.

⁴⁶ *Biblia, In 17, 15-18;*

⁴⁷ Verbul îl folosesc nu în sens analogic, ci ca expresia unei modalități de colaborare între Dumnezeu Creator și creatură, ca o realitate a dialogului care rămâne dincolo de căderea în istorie. Această legătură este o îndreptare către "Cel care iubește", In 4,16;

Suferința, deși uneori ia proporții colosale în viața omului, face parte din procesul purificării, indicat de Dumnezeu prin Crucificarea lui Christos. Răul este respingerea condiției umane, neacceptarea acestei condiții. Dar și prin acest demers de neacceptare, omul purifică existența prin libertatea spiritului ce mereu e impuls și relație către intimitatea cu Dumnezeu. Purificarea are o valență etică ce presupune Binele suprem și Binele comun, neexcluzând dezvoltarea științifică și materială. Trecerea de la naștere la moarte în acest Univers nu este o dialectică în sensul hegelian, ci viața și moartea, trupul și sufletul dovedesc aspecte sau „etape dialectice ale unei singure Realități Ultime”⁴⁸. Viața Universului însoțește drumul omului, este un drum de mers înainte, dar către un posibil înapoi. Această dinamică pune în evidență o desfășurare ce își începe purificarea odată cu intrarea omului în istorie. Acest plan salvific, ce-l vizează în primul rând pe om, indică demersul purificator ce are loc în Univers, demers ce are ca sens trăirea întru plenitudinea Divinului. Starea dinaintea ruperii omului de divinitate, starea *in illo tempore*, nu va mai fi similară ca modalitate de existență cu finalitatea istorică, deoarece această existență va fi purificată de însuși Dumnezeu. Dumnezeu are toate drepturile în acest Univers. Referitor la om se poate spune că el a generat purificarea prin cădere, prin părăsirea vecinătății lui Dumnezeu. A neglija această realitate înseamnă „a rupe continuitatea cu trecutul, înseamnă a coborî și a încerca să plagiezi urangutanul”⁴⁹. După purificare, prin salvare, libertatea va rămâne, dar nu va mai exista posibilitatea căderii. Dacă cineva îmi cere să-i explic această libertate viitoare, îi cer mai întâi să-mi povestească ce a înțeles aici pe pământ despre acest cuvânt, deoarece prin libertate noi exprimăm posibila condiție a omului.

Știe cineva când s-a format cosmosul? Nici măcar păreri consistente nu există. Dar este evident că el există și este Stăpânit de dinamism; iar Cel ce l-a creat este diferit de creație și este Stăpânul ei. Divinul permite omului să se apropie de el prin cunoaștere și prin profunzimea adeziunii inimii, iar acestea sunt posibile datorită grației, harului, dar și sacrificiului, căci sacrificiul este intima apartenență la reciproca dependență a tuturor ființelor. Sacrificiul „amplifică întotdeauna dependența și conexiunea”⁵⁰.

Descoperirile științifice sunt o confirmare a purificării Universului. Mișcarea continuă în Univers este o consecință a dinamicii purificării, este o stare ce are loc, nu imediat după creație, căci creația era minunată □ *toate sunt bune* □ ci are loc după separarea omului de Dumnezeu, căci omul este izvorul normei. Ruperea de divin este anularea relației de colocvialitate și intimitate profundă a omului cu Dumnezeu și marchează implicit suferința Pământului. Condiția omului după ieșirea din Paradis este cheia purificării. Modalitatea în care apare dinamismul ca fapt purificator revendică un singur sens, Plinătatea lui Dumnezeu. Starea omului primordial era vecinătate cu Dumnezeu, iar

⁴⁸ Mircea Eliade, *Ocultism Vrăjitorie și modele culturale*, Humanitas, București, 2004, pp 58;

⁴⁹ Ortega Y Gasset, *Revolta maselor*, Humanitas, București, 2007, pp 37;

⁵⁰ Francis D' Sa, *Dio L'Uno e Trino e L'Uno-Tutto, Introduzione all'incontro tra Cristianesimo e Induismo*, Queriniiana, Brescia, 1996, pp 30;

ruperea trebuie gândită ca modalitate în care este modificată relația inițială cu Dumnezeu și aduce odată cu ea neputința pământului de a mai fi Paradis. Paradisul trebuie gândit ca extensie a unei existențe feerice. Iar „Pământul va da roadele sale” este promisiunea că Dumnezeu va susține în continuare pământul pentru a-i da omului șansa de a se insera în acest dinamism și a restabili legătura. Dumnezeu se revelează prin profeți pentru a purifica omul și a-i da șansa de a se salva, căci „Moartea este de neconceput dacă nu este legată într-un fel sau altul de o nouă formă de a fi”⁵¹.

În acest sens adevărul despre *dinamismul purificării* nu este un adevăr ce trebuie descoperit, ci mai degrabă, așa cum scrie Coomaraswamy despre artă, „un adevăr care așteaptă să fie înțeles de orice om”⁵² și apoi trăit cu plenitudine. Dinamismul purificării răspunde într-o oarecare măsură *teologiei împlinirii* deoarece „pune în discuție relația potență-act, sămânță-fruit, alegoria-lucrul în sine, dorință-împlinire, simbol-realitate ce poate fi rezumat al dinamismului moarte-înviere”⁵³ ce confirmă dinamismul purificării. Dinamismul purificării este aspect fundamental al focului ce purifică mișcarea pentru a împlini. Dinamismul antropologic nu este doar o dorință naturală, căci acest dinamism e criticat de Buddha și scolastica creștină, dar acest dinamism are loc la nivelul ființei, „ființă a cărei înțelegere descoperă dinamismul însuși”⁵⁴. Purificarea revendică subtil și starea umanității dinaintea turnului Babel ca o treaptă a drumului spre „ca toți să fie una”⁵⁵, pentru a putea avea loc purificarea totală. Purificarea înseamnă a primi și a fi primit, înseamnă a dărui și a tinde spre unitate în gestul *spălării picioarelor* și a *frângerii pâinii*.

Viziunile despre început ca loc și spațiu, deși par să difere în expunerea cosmogonică și cosmologică a diferitelor religii, au un elemente în comun: o prealabilă existență a omului intim legat de divin, un divin ce guvernează atât Universul cât și teritoriul numit Pământ. Împlinirea omului este săvârșită doar prin înțelegerea lui Dumnezeu făcut om, „om al durerilor, învățat cu suferința...”. Urmând acest exemplu, omul se împlinește doar purificând. Cine i-a întâmpinat prin exemplu această purificare? Filosoful și teologul rus L. P. Karsavin surprinde și intuiește dinamismul purificării spunând că „lumea începuse să moară odată cu începutul ei precum Dumnezeu în Isus Christos”⁵⁶. Această intuiție întărește premisa dinamismului purificării ce îl are ca exemplu capital pe Dumnezeu făcut om în persoana lui Isus Christos. Împlinirea este sensul finalității istorice și trans-istorice. Împlinirea istorică prin purificare e garanția Împlinirii trans-istorice. Unde găsim exemplul împlinirii vieții noastre istorice ca fundament pentru împlinirea trans-istorică?

⁵¹ Ortega Y Gasset, *Revolta maselor*, Humanitas, București, 2007, pp 61;

⁵² Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Humanitas, București, 2004, pp 246;

⁵³ Raimon Panikkar, *Il Cristo sconosciuto dell'induismo*, Jaka Book, Milano, 2008, pp 127;

⁵⁴ Raimon Panikkar, *Il Cristo sconosciuto dell'induismo*, Jaka Book, Milano, 2008, pp 155;

⁵⁵ *Biblia*, In 17,21;

⁵⁶ Piero Coda-Mariano Crociata, *Il Crocifisso e religioni*, Città Nuova, Roma, 2002, contributi di L'ubomir Žak, *La Kenosis di Cristo nel età d'argento dell'ortodossia russa: la prospettiva di Karsavin*, pp 222;

II. VĂLUL MONOTEISMULUI ÎN UNITATEA ȘI UNICITATEA PLURALISMULUI RELIGIOS

După ce am vorbit de dinamism și purificare în linii mari, încercăm să vedem această realitate parcurgând câteva chestiuni ale sensului vieții, sens ce mereu va sta sub imperiul simțului religios de care omul, nici prin afirmarea ateismului sau altei forme de contestare a realității Sacrului nu va reuși să se detașeze decât Împlinind, căci „sfera religioasă nu e dominată doar de purele intenții, de marile indecizii și alte idealuri, dar de bucuria și durerea vieții cotidiene, de rutina în interacțiunea concretă a oamenilor”⁵⁷. Cum putem recunoaște Realitatea Sacrului prin expresia Dumnezeu Unul? Dar prin expresia politeism sau henoteism? Monoteismul poate fi punct de plecare în regăsirea Sacrului, ținând cont de diversitatea Tradițiilor religioase? Putem începe cu adevărat să vorbim în secolul XXI despre *unicitatea și unitatea pluralismului religios*? Cât de justă este această axiomă?

Discuția în chestiunea monoteismului trebuie să plece, așa cum indică Joseph Bou Raad, „de la o atitudine pozitivă de respect și deschidere care ne pune în condiția de a aprecia bogăția spirituală a celuilalt care alimentează încrederea în noi”⁵⁸. În această optică, Dumnezeu este Stăpân și Susținător al Creației. Cosmosul există „în planul obiectului și este perceptibil, Dumnezeu în planul subiectului. Obiectul cosmosului este substituit de subiectul Dumnezeu. A înțelege cosmosul în mod global înseamnă a-l cuprinde împreună cu Dumnezeu, ca rațiune a sa profundă”⁵⁹. Această evidență este afirmată în multe tradiții sacre. Panikkar citându-l pe Saṅkara amintește: „când se confruntă două lucruri, acest demers are loc în baza aspectelor specifice pe care le au în comun”⁶⁰ iar Treimea creștină atinge o problemă comună de la care se poate pleca în dialog. Însă studiul nostru nu vizează Treimea ci monotreimea⁶¹, ca punct de plecare în înțelegerea dimensiunii cunoașterii divinului și un posibil pas spre pătrunderea în misterul Treimii Creștine ce este mister descoperit prin Revelație. Pentru a reuși să cuprindem și să înțelegem această evidență, aduc în prim-plan trei tradiții fundamentale pentru umanitate, pentru om. Nu doresc un sincretism sau anularea celorlalte tradiții sacre ca nefiind nefondate, ba mai mult doresc să aduc în prim-plan adevărul despre Dumnezeu ca fiind Stăpânul, Creatorul Universului și al Pământului, Cel ce se manifestă și Cel care însoțește tot ceea ce există. În acest sens „Comparația e excelentă când surprinde corespondențe... dar a găsi o corespondență nu

⁵⁷ Raimon Panikkar, *Il Cristo sconosciuto dell'Induismo*, Jaka Book, Milano, 2008, pp 37;

⁵⁸ Pontificio Istituto di studi arabi e d'islamica, *Islamochristiana*, nr 35, Roma, 2009, contributi da Joseph Bou Raad, doctor în științe Biblice (Baadba – Liban), pp 171- 191;

⁵⁹ Francis D' Sa, *Dio L'Uno e Trino e L'Uno-Tutto, Introduzione all'incontro tra Cristianesimo e Induismo*, Queriniana, Brescia, 1996, pp 81-82;

⁶⁰ Raimon Panikkar, *Il Cristo sconosciuto dell'Induismo*, Jaka Book, Milano, 2008, pp 148;

⁶¹ Conceptul de *Monotreime* este postulat în acest studiu. Termenul monotreimie fundamentează pentru prima dată înțelegerea Trinității creștine în dialogul Interreligios.

înseamnă a găsi nici cauza unui fapt, nici o identitate a sa⁶², ne indică Mircea Eliade, dar a privi aceste tradiții nu înseamnă a pune identitate ci înseamnă a căuta semnificații dincolo de o eronată identitate lingvistică, căci religia e memorie, Tradiție, experiența umanității cu Sacrul. Ideea cosmică despre Dumnezeu reprezintă o comprehensiune globală a omului iar omul e o parte din corpul cosmic, iar măreția și slăbiciunea sunt văzute în acest context; astfel omul e înțeles mereu în contextul Unul-Tot, iar „ființa omului își asumă forma de înțelegere de a fi ființă”⁶³.

Aceste tradiții riguroase și demne de admirație ne vorbesc despre evidența acestui Creator și Stăpân al Universului și despre fața Sa ascunsă. Tradițiile trebuie luate în seamă deoarece „Riscurile experienței personale sunt prea cunoscute. E nevoie de o axă obiectivă, de o tradiție mistică reală”⁶⁴ pentru a putea trăi cu sens și a nu risca amăgirea, iar Guénon constată că artele oculte, prin practicarea lor, „prevăd riscul mental și chiar fizic”⁶⁵. Elaborarea concepției despre Dumnezeu diferă de la o tradiție la alta, însă ceea ce este unanim acceptat este faptul că Dumnezeu este Unul (chiar și în hinduismul kenoteist), este Stăpânul, Creatorul Universului. Dumnezeu se revelează, iar această revelație este validă pentru că: „Dumnezeu în realitatea lui cea mai proprie se transformă în constitutivul cel mai intim al omului”⁶⁶.

Acest Principiu Creator stă la baza acestei minunate lumi pe care omul o descoperă în fiecare clipă. A găsi semnificații comune nu înseamnă a pune identitate placabilă. Dar ceea ce ne interesează este în primul rând similitudinea în ceea ce privește acceptarea și relatarea despre Stăpânul, Creatorul Universului și al Pământului. Mesajul fiecărei cărți sacre este: deschide omule ochii și inima și vezi dimensiunea ta adevărată, condiția umană în relație cu Creatorul. În acest sens realitatea contemplației și a acțiunii ca stabilind între ele o relație de complementaritate ce luminează raportul dintre Orient și Occident, este afirmată de René Guénon⁶⁷. Această relație fără a încălca identica opoziție, dezvoltă imaginea despre lume conform căreia această lume, deși merge aparent separat, se îndreaptă spre totalizare, ea se autoguvernează prin complementaritate. Istoria evidențiază un Dumnezeu al iudeilor, un Dumnezeu al musulmanilor și un Dumnezeu al creștinilor. Acest paradox al monoteismului, paradox deoarece este numit Un singur Dumnezeu ce este înțeles în mod diferit, are ca efect o adevărată schimbare în mentalitatea și practica morală a oamenilor.

Ființa Unică, îi explică Pierre Lombard lui Francois Celier în termenul monoteist, se referă la „o percepție rațională accesibilă tuturor, aceea de Ființă unică și aduce în față subiectul persoană,

⁶² Mircea Eliade, *Virilitate și asceză, Scrieri de tinerețe*, Humanitas, București, 2008, pp 226;

⁶³ Francis D' Sa, *Dio L'Uno e Trino e L'Uno-Tutto, Introduzione all'incontro tra Cristianesimo e Induismo*, Queriniana, Brescia, 1996, pp 83-89;

⁶⁴ Mircea Eliade, *Virilitate și asceză, Scrieri de tinerețe*, Humanitas, București, 2008, pp 295;

⁶⁵ René Guénon, *Criza lumii moderne*, Humanitas, București, 2008, pp 46;

⁶⁶ Karl Rahner, *Tratat fundamental despre credință*, Editura Galaxia Gutenberg, Cluj, 2005, pp 148;

⁶⁷ René Guénon, *Metafizică și cosmologie orientală*, Herald, București, 2005, pp 68;